

СОЦІАЛЬНА ПРИРОДА ГРОШЕЙ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: роль грошей у соціальному житті. Тому, що без повного розуміння природи грошей неможливо побудувати будь-яку грошову систему, ані ефективно це регулювати. **Мета дослідження:** дослідити соціальну природу грошей в контексті фінансової діяльності держави; розкрити свою думку щодо поставленої проблеми і актуальність її у сучасній економіці в якій відбуваються постійні зміни. **Об'єктом дослідження є:** природа грошей їх походження. **Предметом дослідження є:** своєрідність впливу соціальної характеристики валюти, що використовується у фінансовій діяльності держави. **Завдання дослідження:** дослідити природу грошей, оцінити їх роль у формуванні економіки держави. Слід зазначити, що відношення до грошей в усі періоди історії людства завжди було неоднозначним. Питання про гроші постійно знаходилося під пильною увагою вчених. Абсолютно негативне ставлення до грошей існувало поруч з їх обожнюванням, наданням їм містичної сили [1, с. 22]. Такий фахівець, як Г. Мебус, писав, що більше двох тисяч років мислителі, які займаються грошовими проблемами, сперечаються про те, чи є гроші створенням правопорядку, результатом угоди між людьми, чи ж вони розвивалися самі по собі з вільної гри суперечливих інтересів у господарському обороті і викристалізувалися з товару, що має найбільший попит, ставши «загальною формою товару», як згодом визначив сутність грошей Карл Маркс. Зазначимо, що в науці традиційно виділяються дві основні точки зору на цю проблему. Це раціоналістична й еволюційна теорії походження грошей. Однозначно і беззастережно прийняти яку-небудь із наведених концепцій походження грошей неможливо, тому що вони не враховують низку факторів і оцінюють явище однобічно, надаючи якій-небудь одній стороні феномена визначальне значення, не беручи до уваги чи ігноруючи іншу. Так, еволюціоністи, дотримуючись примата природноісторичного, поступального шляху походження грошей, не надають визначального значення суб'єктивній складовій цього процесу. І, навпаки, для прихильників раціоналістичної концепції властиве перебільшення значення ролі суб'єктивного фактора в питанні походження грошей, при одночасній недооцінці процесу природного виділення з загальної сукупності відповідних мінових благ (товарів) низки предметів, що найчастіше використовувалися як компенсаційні знаряддя при обміні. Аналіз обох наведених вище концепцій походження грошей дозволяє виділити шість загальне для них: **саме правовий звичай** необхідно розглядати як елемент, що об'єднує погляди на проблему виникнення грошей як раціоналістів, так і еволюціоністів. Таку позицію цілком можна охарактеризувати як еволюційно-раціоналістичну концепцію походження грошей [2, с. 49-50]. Слід зазначити, що гроші як об'єкт в системі фінансового права ніколи не піддавалися ретельному аналізу. У СРСР у цьому не було необхідності, тому що фінансові правовідносини в ті роки розглядалися винятково як владовідносини, і, отже, науку цікавили владний суб'єкт у цих правовідносинах, його компетенція й т.ін. У наш час ситуація змінилася. Сьогодні проблема грошей для фінансово-правової науки стала особливо актуальною. Юридичну природу грошей як об'єкта фінансового правовідношення досліджувала М.В. Карасьова і зазначила, що це стосується як готівки, так і безготівкових грошей. З цим слід погодитися, оскільки платежі в публічні грошові фонди перераховуються з використанням безготівкової форми розрахунків, а витрачання коштів буває як у безготівковій, так і в готівковій формі. Належність грошової емісії до сфери фінансово-правового регулювання відзначає і С.В. Запольський, підкреслюючи, що від грошової емісії залежить життєдіяльність будь-якої фінансової системи. Завдяки руху грошових потоків у публічні фонди із них – на фінансування діяльності органів публічної влади, бюджетної сфери, соціально-економічних програм держава виконує свої функції. Тому можна погодитися з тим, що сучасне правове регулювання публічних фінансів бере початок від встановлення затвердження відповідним та нормативним актом національної грошової одиниці, регулювання порядку її випуску та обігу, організації та функціонування грошової системи, що охоплюється емісійно-правовими нормами, що належить до сфери фінансового права як галузі. Емісійна діяльність є невід'ємною частиною правового регулювання публічних фінансів [3, с. 234-235]. Різновидом раціоналістичної концепції є державна теорія грошей німецького економіста Г. Кнаппа. Він називає гроші «продуктом правопорядку», творінням державної влади, встановленим законом платіжним способом. На його думку, створені державою гроші, приймаються незалежно від їх металевого змісту і є умовними знаками, наділеними державною владою певною платіжною силою. Раціоналістична концепція походження грошей була застосована англійським економістом Л. Харрісом у праці «Грошова теорія». Ця концепція заперечує товарну природу грошей, їх стихійне походження. Представники концепції еволюційного походження грошей вказують на товарну природу грошей, стихійне виділення їх з загальної маси товарів і на їх особливе місце в економіці. Всебічно ця концепція була обґрунтована в роботах К. Маркса та його послідовників. Представники функціональних концепцій грошей серед конкретних причин, які викликають необхідність використання грошей, називають такі: відсутність синхронізації надходжень і платежів, яка ускладнює прямий товарообмін; наявність трансакційних витрат, невизначеність господарських перспектив, що змушує учасників обігу накопичувати залишки грошей для страхування від ризику; час, як невід'ємний елемент процесів виробництва і обігу товарів, який надає грошам роль з'єднувального ланцюга між сьогоденним і майбутнім. Найбільш обґрунтовано історичну суть і функції грошей розкривають концепції, які розглядають їх через розвиток форм вартості [4, с. 154-156]. **Висновок:** з вище написаного можна сказати, що без розуміння соціальної природи грошей та їх функцій, неможливе розуміння їх ролі в ринковій економіці держави. Проблема соціальної цінності сучасних грошей, як ніколи раніш, є дуже актуальною, бо сьогодні ще не вирішені, навіть, основні підходи до сутності сучасних грошей, адже ціла низка пострадянських науковців ще й досі (тобто після демонетизації золота) розглядають гроші як товар, який, відповідно, має власну вартість, хоча такий підхід до сутності сучасних грошей без власної вартості не відповідає дійсності.

Список використаних джерел

1. Карасева М.В. Финансовое право и деньги: Монография. Воронеж. гос. ун-та, 2006 р. 54 с.
2. Никулина И.А. Расчетные правоотношения как институт финансового права // Рукопись дисс. На соискание уч. ст. канд. юрид. наук. М., 2005. 162 с.
3. Финансово-кредитный словарь. Т. 2. М., 1964. 626 с.
4. Климов Г. Н., Нестеренко В. П. Основы экономической теории. Полит экономический аспект. Київ. «Вища школа», 1999 . 743 с.